

Lesní mateřské školy jako alternativa předškolního vzdělávání: historicko-srovnávací studie

Vendula Soběslavská, ČR

Školitel: doc. PaedDr. Hana Horká, CSc.

Lesní mateřské školy jako alternativa předškolního vzdělávání: historicko-srovnávací studie

Anotace

Lesní mateřské školy (dále LMŠ) jsou alternativní předškolní zařízení. Práce zahrnuje teoretická východiska historicko-srovnávací studie, včetně odkazu na spojitost se vzděláváním pro udržitelný rozvoj. Cílem výzkumu je představit LMŠ jako celosvětově fungující koncept předškolního vzdělávání, který je dnes uplatňován i v České republice. Pro výzkum je použita mémická mapa: nástroj zachycující vývoj mému, v našem kontextu fenoménu LMŠ. Užití mémické mapy je demonstrováno na příkladu vývoje LMŠ v Dánsku.

Klíčová slova: lesní mateřská škola, předškolní vzdělávání, vzdělávání pro udržitelný rozvoj, historicko-srovnávací studie, mémická mapa.

1. Teoretická východiska

Lesní mateřské školy jsou zařízení předškolního typu, využívající pro své pedagogické účely přírodní prostředí jako svou prostorově téměř neomezenou třídu, která nabízí dnes často opomíjené možnosti výuky. Na našem území se vyskytují od roku 2007 (Zelená školka, Jitrava – Liberecko) a jejich stoupenci zakládají v současnosti velké množství dalších škol tohoto typu (již téměř 50¹). Většina lesních mateřských škol je sdružována v Asociaci lesních mateřských škol, která toto hnutí v České republice zaštiťuje a vystupuje takto také vůči veřejnosti. V zahraničí mají lesní mateřské školy již mnohaletou tradici, někde jako samostatné iniciativy, jinde jako běžná a neodmyslitelná součást předškolního vzdělávání.

Termín lesní mateřská škola není doposud v české pedagogické literatuře zaveden. Dle manuálu Ministerstva životního prostředí (Vošahlíková, 2012, s. 11) je možné lesní mateřské školy považovat za alternativní předškolní zařízení, přičemž většina programu probíhá venku „za každého počasí“. Kapucianová (2010, s. 44) ve své práci předkládá podrobnější definici LMŠ:

„Lesní mateřská škola je formou předškolního zařízení, v jehož programu se většina aktivit odehrává venku, děti si hrají a učí se za každého počasí v lese, v krajině, v prostředí, které bylo po staletí pro vývoj dítěte přirozeným. Práce s dětmi je propojována s ročními obdobími. Prostřednictvím osobních zkušeností a zážitků se děti seznamují s přírodními zákony, učí se vzájemné spolupráci, rozvíjejí pozorovací schopnosti, vnímání vlastního těla a rozvíjejí sebedůvěru. V lesních mateřských školách nechybí činnosti výtvarné ani činnosti zaměřené na jemnou motoriku, rozvoj řeči a školní připravenost.“

¹ <http://lesnims.cz/lesni-ms-v-cr>

Při definování lesní mateřské školy se uvádějí jako klíčové i další charakteristické prvky, mj. vzájemná důvěra mezi pedagogem a dětmi (Knight, 2009, s. 16), dobrá komunikace s komunitou a s rodiči (Vošahlíková, 2012, s. 12). LMŠ disponují zázemím, které lze vyhřívát, při nepříznivém počasí jsou děti adekvátně vybaveny vhodným oblečením. Organizačně existují dva typy lesních mateřských škol: samostatné lesní mateřské školy nebo lesní třídy při mateřské škole (Vošahlíková, 2012, s. 12).

V zahraniční literatuře se setkáváme s termíny *Waldkindergarten* (Häfner 2002, Miklitz 2004, Warmbold 2002), *nature/outdoor pre-school* (Robertson 2008), *forest/nature kindergarten* (Williams-Siegfredsen 2005), *l'école maternelle et enfantine en forêt, le jardin d'enfants dans la nature* (Kiener 2004, Wauquiez 2008).

V české literatuře nacházíme nejčastěji termín *lesní mateřská škola* (Vošahlíková, 2012, Kapucianová, 2010). Z legislativních důvodů nelze doposud tento termín používat, protože se nejedná o předškolní zařízení spadající pod resort Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, a tak se v praxi setkáváme s termíny *lesní rodinný klub, dětský lesní klub, dětský klub inspirovaný LMŠ* atp. Pro účely naší práce jsme se rozhodli užívat, také v souladu se zahraniční terminologií, termín *lesní mateřská škola*.

V našem výzkumu nahlížíme na lesní mateřské školy nejen jako na dnešní alternativu k přeplněným klasickým mateřským školám v České republice, ale snažíme se LMŠ sledovat v měřítku celosvětovém a celospolečenském. Zajímají nás kořeny lesních mateřských škol. Domníváme se, že jejich vznik a šíření souvisí s přeměnou společnosti a uvědomováním si změn životního prostředí, které započalo na konci 60. let minulého století, a vedlo v roce 1968 ke vzniku Římského klubu² a zveřejnění zprávy *Meze růstu*, kde je uveden jako jeden z ústředních bodů filozofie Římského klubu pojem *udržitelnost*.

V roce 2005 byla v rámci OSN vyhlášena Dekáda UNESCO pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji 2005–2014. V roce 2008 došlo v České republice k přijetí *Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj* (dále VUR) *České republiky (2008–2015)*, který systematicky a koordinovaně zrcadlí principy a témata udržitelného rozvoje ve všech vzdělávacích úrovních a typech a vede k podporování souvislostí (především z hlediska ekonomického, sociálního a environmentálního rozvoje). Dokument se soustředí na rozvoje kompetencí (znalostí, dovedností a postojů) na všech stupních vzdělávání, včetně předškolního. Dílčím cílem Strategie VUR je mj. zajištění podnětného prostředí pro informální a neformální učení dětí v raném věku (nejlépe v přírodním prostředí) a prevence odcizování dětí přírodě obecně, u dětí předškolního věku se jedná o zajištění potřebných kompetencí ve vztahu k udržitelnému rozvoji (např. v oblasti péče o zdraví, péče o přírodní prostředí, nakládání se zdroji atp.).

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání problematiku udržitelného rozvoje částečně reflektuje. V předškolním vzdělávání nacházíme velký potenciál působení na dítě, protože tímto vzděláváním, navzdory tomu, že není povinné, prochází velká část naší populace. Vzhledem k nízkému věku dětí v předškolním vzdělávání (cca 3–6 let) musí být kladen důraz na schopnost vnímat okolní prostředí, vlastní úlohu v něm a zodpovědnost vůči němu. Hlavním cílem *Strategie VUR ČR* je do roku 2015 začlenit principy a tematické obsahy VUR jako přirozenou součást celoživotního učení do kurikul na všech úrovních vzdělávacího systému ČR.

² <http://www.clubofrome.org/>

2. Cíle výzkumu

V naší studii se zaměříme na lesní mateřské školy jako alternativu předškolního vzdělávání v přírodním prostředí, jak jsme ji popsali v bodě 1. Zajímá nás fenomén lesních mateřských škol jak z hlediska vzniku a historie, tak i dnešního stavu. Práce by měla vést k objasnění aktuálního stavu tohoto společenského fenoménu v České republice.

Výzkumný problém: deskripce vzniku a šíření lesních mateřských škol ve světě, včetně jejich přenosu do České republiky.

Práce vede k ucelenému popsání stavu problematiky lesních mateřských škol, která je v této oblasti pedagogiky poměrně nová a neprozkoumaná. Získané informace mohou být využity při zakládání nových lesních mateřských škol, při začleňování do právního rámce ČR, pro inspiraci plánování programů těchto předškolních zařízení.

Hlavní cíl – cílem studie je představit *lesní mateřské školy* jako již ve světě fungující koncept výchovně-vzdělávacího procesu, který může být případně zařazen do školského systému i u nás.

Vedlejší cíle – popsat vznik a šíření myšlenky *lesní mateřské školy* ve světě, a posléze i u nás; popsat podobu, formy a principy uplatňované v lesních mateřských školách, a jejich srovnání.

Na základě stanovení výzkumných cílů byly formulovány tyto *výzkumné otázky*:

Výzkumná otázka 1: Kde vznikly a jak se šíří lesní mateřské školy v čase a prostoru?

Výzkumná otázka 2: Jaké jsou důvody vzniku lesních mateřských škol?

Výzkumná otázka 3: Existují mezi lesními mateřskými školami rozdíly ve formě organizace a jejich provozu?

3. Předpoklady výzkumu

Vzhledem k historicko-srovnávacímu charakteru práce a dosavadnímu studiu problematiky vzniku a šíření lesních mateřských škol se opíráme o následující předpoklady výzkumu:

Předpoklad 1: Lesní mateřské školy začaly vznikat a šířit se v návaznosti na studentské hnutí roku 1968 a následné celospolečenské změny.

Předpoklad 2: Přenos a šíření myšlenek lesních mateřských škol v prostoru mezi jednotlivými státy závislé na jejich prostorové blízkosti a je spojeno s aktérem/osobou, která myšlenky LMŠ šíří.

Předpoklad 3: Vznik lesních mateřských škol je spojen s nedostatkem míst v klasických mateřských školách.

Předpoklad 4: Rodiče, kteří umisťují své dítě v lesní mateřské škole, jsou přesvědčeni, že pobyt v přírodě je pro dítě v mnoha ohledech přínosem.

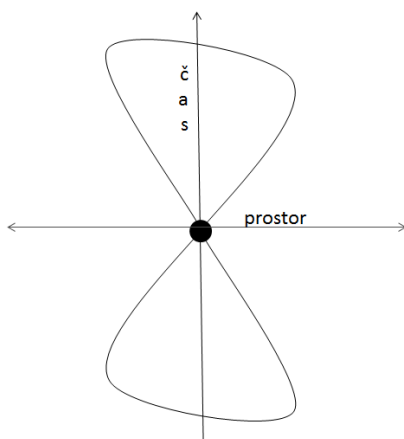
4. Metodologický postup

Pro zkoumání *vzniku a šíření myšlenek lesních mateřských škol* jsme zvolili **metodu historicko-srovnávací**. Přesněji se jedná o komparativní historický výzkum více časových období, který má porovnávat data o procesech/dějích v delším časovém období na více místech (Hendl, 2005, s. 136). V historickém výzkumu jde o proces systematického popisu a přezkoumávání minulých událostí nebo kombinací událostí s cílem podat zprávu o tom, co se v minulosti stalo. Jde o odhalení a přiblížení komplexní nuance, osobností, kultury, názorů, které ovlivňovaly minulost a mají vliv na současnost. Zajímá nás vyhledávání a ověřování fakt, rekonstrukce událostí (Hendl, 2005, s. 135). Při vypracování výzkumného textu pracujeme s primárními i sekundárními dokumenty. Při výzkumu nedávné minulosti se opíráme o záznamy rozhovorů s účastníky historické události. Používáme přitom tzv. *narativní interview* (Hendl 2005, s. 137).

Jako výzkumný nástroj pro zachycení událostí relevantních pro náš výzkum jsme zvolili *mémickou mapu*. Jedná se o nástroj vhodný pro zachycování událostí v čase a prostoru (Paull, 2009, s. 11). Název (anglicky *meme map*) je odvozen od konceptu „mému“, který byl navržen Richardem Dawkinsem v roce 1976 (*The Selfish Gene*). Teorií mémů se zabývá také Susan Blackmoreová (*The Meme Machine*). Mémem rozumíme prvek přenosu kultury (Paull 2009, s. 11), jedná se o replikující se jednotku kulturní informace, kulturní obdobu genu. Paull (2009, s.15) ve své práci použil mémickou mapu pro zachycení *organického mému* (*The Organic Meme*), tedy pro zachycení používání slova *organický*, ve smyslu odlišení od chemický (např. chemické versus organické zemědělství).

V našem výzkumu je mémem fenomén lesních mateřských škol. Využitím mémické mapy, tak jak ji navrhuje Paull, pak zachycujeme v ose času a ose prostoru jednotlivé události týkající se mému – jeho přípravných událostí, jeho zrodu a postupného šíření. Osa času bez škály umožňuje zachycení událostí ve vztahu k bodu zrodu mému spíše než její umístění v čase. Osa prostoru je taktéž bez škály, není určena pro zachycování dat typu GPS.

Zobrazení č. 1: Struktura mémické mapy – osa času a osa prostoru

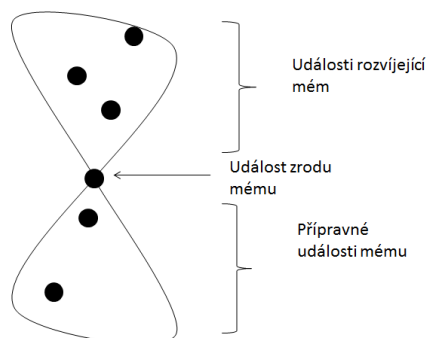

Při vytváření mémické mapy nejprve ze zjištěných událostí vytvoříme chronologickou tabulku, kde rozdělíme události podle typu – přípravná událost mému, událost zrodu mému a událost rozvíjející mém. Událost zrodu mému je událost identifikovaná nejlépe v čase i prostoru, jedná se o první výskyt mému. Události rozvíjející mém jsou důležité události, zajímavé události na cestě vývoje mému. Může jimi být i záznam v knize či v tisku. Přípravné

události jsou podstatné události, o kterých se domníváme, že přispěly k vytvoření události zrodu.

Podle takto vytvořené tabulky pak přistoupíme k zaznamenávání těchto událostí do odpovídajících oblastí v diagramu.

Zobrazení č. 2: Mémická mapa – umístění události zrodu mému, přípravných událostí mému a událostí rozvíjejících mém.

S tímto nástrojem jsme schopni zachytit události vztahující se k ověření předpokladů 1 a 2. Pro ověření předpokladů 3 a 4 (převážně pro situaci na našem území) použijeme *narativní rozhovor*.

5. Analýza zjištěných údajů

Analýzu zjištěných údajů prezentujeme na příkladě Dánska – státu, kde lesní mateřské školy mají svoji tradici:

- a) Text – Dánsko,
- b) Chronologická tabulka vybraných událostí,
- c) Mémická mapa pro vznik a šíření LMS v Dánsku.

5a. Text – Dánsko

Pedagogická práce s dětmi předškolního věku ve venkovním prostředí má v Dánsku svoji tradici, skrývající se za názvy *skogsbørnehaven*, nebo *naturbørnehaven* (Knight, 2009, s. 4). *Børnehaven* odpovídá německému *Kindergarten*, *mateřská škola* v češtině. *Skog* znamená les, *natur* příroda. Podobný přístup pro pobyt s dětmi venku, který se uplatňuje v Dánsku, je také ve Švédsku, nazývá se *Skogsmulle*.

Pravděpodobně nejstarší zaznamenaná lesní mateřská škola vznikla v roce 1954 v Dánsku ve městě Sölleröd na základě zkušeností Elly Flatau, matky čtyř dětí, která se s nimi pravidelně vydávala na procházky do lesa. Děti si hrály a pozorovaly přírodu (Häfner, 2003, s. 32).

Postupem času se k Elle Flatau začali přidávat další zájemci, nejprve osobní přátelé, později i další sousedi a širší okruh lidí. Jednalo se hlavně o rodiče, jejichž děti se nedostaly do školky, a kteří měli zájem o tuto formu péče o děti. Rodiče se spojili a založili vlastní iniciativu, dnes často uváděnou jako historicky první lesní mateřskou školu (Rech 1997 in Häfner 2003, s. 33).

Warmbold (2002, s. 78) uvádí následující hlavní dva důvody vzniku první mateřské školy v Dánsku:

1. Sounáležitost s přírodou v osobě matky, popř. rodiče, a myšlenku, že pobyt venku v přírodě je pro dítě v mnoha ohledech přínosem.
2. Nedostatek míst v klasických mateřských školách a vyhledávání jednak podnětné, ale i cenově přiměřené soukromé péče o děti.

Myšlenka vzdělávání dětí předškolního věku ve venkovním prostředí v Dánsku se ovšem rozvíjela také v návaznosti na Fröbelovy myšlenky a jejich realizaci v německém prostředí.

V roce 1854, pouhé čtyři roky po Fröbelovi, založil v Dánsku Søren Sørensen přípravnou školu. Sørensen chtěl, aby děti předškolního věku nebyly uvězněny ve špinavých a nevětraných školních třídách. Věřil, že dítě tohoto věku potřebuje hru a pohyb, a zvláště čerstvý vzduch (Stigsgaard 1978 in Williams-Siegsfredsen 2005, s. 1). Dalšími průkopníky uplatňování aktivit a her ve venkovním prostředí byli mj. Sofus Bagger a Hans Dragehjelm, učitelé a zakladatelé Fröbelovy společnosti v Dánsku v roce 1902 (Williams-Siegsfredsen, 2005, s. 1).

V roce 1943 založil John Bertelsen, jeden z prvních učitelů-mužů se vzděláním pro učitelství předškolních dětí, první dobrodružnou školku *Emdrup Banke* v Kodani. V osmdesátých letech 20. století začalo být vzdělávání ve venkovním prostředí velice atraktivní a ekonomicky výhodné, protože se rychle navyšoval počet pracujících matek, a tím také požadavky na umístování dětí v předškolní péči. Častějším umístováním dětí do školek, které využívají venkovní prostředí, se podařilo uvolnit obsazenost v klasických mateřských školách (Williams-Siegsfredsen, 2005, s. 1).

Warmbold (2002, s. 77) poukazuje na souvislost rozmachu hnutí lesních mateřských škol v Dánsku v 70. letech 20. století se studentským hnutím roku 1968. Obzvláště ekologicky zaměřeni rodiče vidí v lesních mateřských školách ideální uvedení těchto myšlenek do praxe. Dánské lesní mateřské školy se orientují na následující:

- Ve většině dánských lesních mateřských škol je zahrada, kde jsou chována zvířata, o která se děti starají. Některé školky spolupracují se statky, kde děti mohou pomáhat. Dánské školky se v praxi opírají o waldorfskou, montessoriovskou pedagogiku a o Piageta (srovnej Scheuring 2000, s. 136 in Warmbold 2002, s. 77).
- Dánské lesní mateřské školy jsou provozovány časově jako klasické mateřské školy (8–10 hodin), i z tohoto důvodu dochází často ke spolupráci s „kamennými školami“.
- Pro děti od 5 let je zařazována předškolní příprava, kde se hojně používá didaktický materiál.

Williams-Siegsfredsen ve svém příspěvku uvádí, že v Dánsku v dnešní době funguje více než sedm tisíc institucí pečujících o děti. Nedá se ovšem s přesností říct, jaké procento takových zařízení lze počítat k tzv. lesním či přírodním školám. Můžeme ale konstatovat, že velká většina dánských škol využívá ke vzdělávání v menší či větší míře venkovního prostředí běžně.

Dánské instituce označované jako lesní mateřské školy, *skogsbørnehaven* nebo *naturbørnehaven*, jsou provozovány v prostředí lesa nebo si vytvořily vlastní venkovní přírodní prostředí v okolí budovy školy. Pro tento typ institucí se stalo venkovní prostředí výchozím bodem a zdrojem jejich vzdělávání, ve většině těchto škol se chovají zvířata, pěstuje se ovoce a zelenina (Williams-Siegsfredsen, 2005, s. 2). Lier (Lier 2007 in Kapucianová 2010, s. 36) uvádí, že v současné době je takovýchto zařízení v Dánsku přibližně sto.

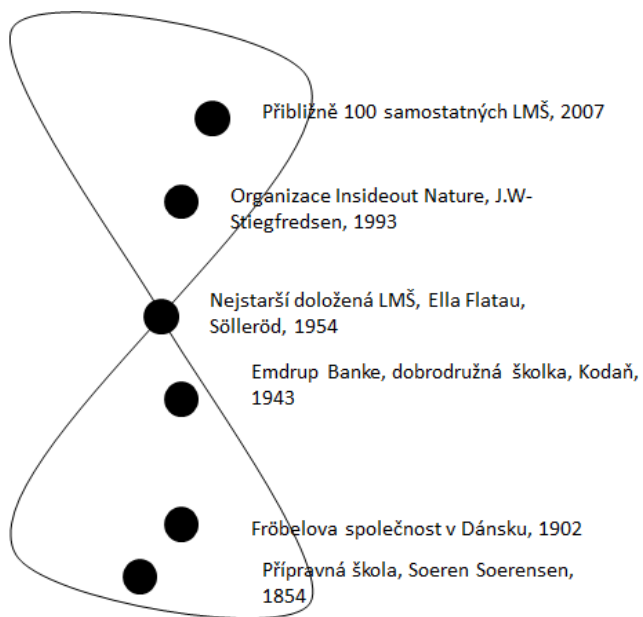
Jiným typem škol, které používají venkovní prostředí pro vzdělávání, jsou školy s tzv. lesními třídami. Jedná se o skupiny dětí, které se střídají a s pravidelností zaměňují vnitřní školní prostředí za pobyt venku. Skupina dětí v doprovodu pedagogů dochází do prostředí lesa, nebo je dovezena autobusem. (Může se jednat o speciální autobus vybavený sociálním zařízením a kuchyňkou. - Osobní sdělení 15. 3. 2012, prof. Leif Christensen z University College v Lillebaelt, Dánsko). Některá venkovní prostředí, může se jednat např. i o část mořského pobřeží, jsou sdílána se skupinami dětí z jiných škol a mají k dispozici přístřešek. Některé městské mateřské školy mají za účelem venkovního vzdělávání v pronájmu dokonce pozemek (Williams-Siegsfredsen 2005, s. 2).

Jane Williams-Siegsfredsen je významnou osobností v oblasti lesních mateřských škol v Dánsku. Je mimo jiné zakladatelkou organizace *Insideout nature*, společnosti, která dnes funguje současně v Dánsku i ve Velké Británii. Společnost se orientuje na výuku a poradenství v oblasti skandinávské tradice využívání přírody a venkovního prostředí pro pedagogické účely. Jane Williams-Siegsfredsen je původním povoláním učitelkou primárního vzdělávání a lektorkou na Bridgwater College ve Velké Británii. Je také jednou z účastnic návštěvy lesních mateřských škol v Dánsku organizované v roce 1993 z Bridgwater College. Po návratu začala v devadesátých letech uplatňovat a šířit myšlenku lesních mateřských škol ve Velké Británii.

5b. Chronologická tabulka

Datum	Vybrané události	Typ události
1854	přípravná škola, Søren Sørensen	událost přípravná
1902	učitelé a zakladatelé Fröbelovy společnosti v Dánsku, Sofus Bagger, Hans Dragehjelm	událost přípravná
1943	John Bertesen, založení Emdrup Banke, dobrodružná škola, Kodaň	událost přípravná
1954	nejstarší zaznamenaná LMŠ, Sölleröd, Ella Flatau	událost zrodu
1993	Organizace <i>Insideout nature</i> , Jane Williams-Siegsfredsen, šíření do Velké Británie	rozvíjející událost
2007	Přibližně 100 samostatných LMŠ (zdroj: Lier)	rozvíjející událost

5c. Zobrazení č. 3: Mémická mapa zachycující vznik a šíření LMŠ v Dánsku

6. Závěry výzkumu

Prezentace závěrů výzkumu: příklad Dánska.

Jak jsme mohli poznat na základě dosavadní analýzy, lze v mémické mapě sledovat přípravné události, které předcházely vzniku první LMŠ v Dánsku roku 1954, stejně tak jako její postupné šíření. V roce 2007 jsou zaznamenány samostatné LMŠ v Dánsku v počtu přibližně 100. Nacházíme tu tedy souvislost nárůstu LMŠ v čase, odpovídajícímu předpokladu 1. V osobě Jane Williams-Siegfredsen spatřujeme aktéra, který přenáší myšlenku LMŠ v prostoru do dalšího státu – Velké Británie, čímž můžeme potvrdit předpoklad 2 (aktér a prostorová blízkost). Williams-Siegfredson svým počinem přispívá k šíření myšlenek LMŠ.

Pro potvrzení předpokladů 3 a 4 máme jen dílčí odkazy v sekundární literatuře o LMŠ v Dánsku, pouze na období rozmachu v letech sedmdesátých.

Dosavadní prezentované zjištění jsou pouze dílčími závěry historicko-srovnávací studie a je třeba na ně takto nahlížet.

7. Diskuse

Dosavadním zjištěním o vzniku, šíření a přenosu myšlenek lesních mateřských škol můžeme potvrdit jejich souvislost s celospolečenskými změnami a přispět tak částečně k objasnění tohoto aktuálního fenoménu. Dalšími šetřeními historicko-srovnávací studie (vytváření dílčích mémických map, poté komplexní mémické mapy a využitím narativního interview) bude možné podat ucelený obraz o stavu lesních mateřských škol.

8. Literatura

Tradiční tištěné dokumenty

BLACKMORE, S. (1999) *The Meme Machine*. Oxford: Oxford University Press.

DAWKINS, R. (1976) *The Selfish Gene*. Oxford: Oxford University Press.

HENDL, J. (2005) *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál (408 s.) ISBN 80-7367-040-2.

KAPUCIÁNOVÁ, M. (2010) *Lesní mateřské školy. Outdoor preschools*. Praha: Univerzita Karlova. Diplomová práce.

KNIGHT, S. (2009) *Forest Schools and Outdoor Learning in early Years*. London: Sage Publications (131 s.). ISBN 978-1-84787-276-0.

MIKLITZ, I. (2004) *Der Waldkindergarten. Dimensionen eines pädagogischen Ansatzes*. 3.vydání. Weinheim, Basel: Beltz Verlag (222 s.) ISBN 3-407-56260-8.

PAULL, J. (2009) *Meme Maps: A Tool for Configuring Memes in Time and Space*. In *European Journal of Scientific Research*. Eurojournals Publishing. ISSN 1450-216X Vol.31 No.1 (2009), s.11–18.

VOŠAHLÍKOVÁ, T. (2012) *Ekoškoly a lesní mateřské školy*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo životního prostředí (74 s.). ISBN 978-80-7212-537-1.

WARMBOLD, W. (2002) *Kulturpädagogik im Walkindergarten. Eine Untersuchung zur elementaren kulturellen Bildung und ästhetischen Praxis*. Braunschweig: GRIN Verlag. ISBN 978-3-640-94905-2.

WAUQUIEZ, S. (2008) *Les Enfants des Bois: Pourquoi et comment sortir en nature avec de jeunes enfants*. 3. vydání. Books on Demand (268 s.) ISBN 978-2-8106-0101-1.

Elektronické zdroje

Asociace lesních mateřských škol [online].[cit 2012-10-12]. Dostupné z WWW: <<http://lesnims.cz/asociace-lms>>

HÄFNER, P. (2002) *Natur- und Waldkindergärten in Deutschland -eine Alternative zum Regelkindergarten in der vorschulischen Erziehung*. [online] Heidelberg: Universität Heidelberg (206 s.) Dizertační práce. [cit. 2011-10-5] Dostupné z WWW: <http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/volltexte/2003/3135/pdf/Doktorarbeit_Peter_Haefner.pdf>.

KIENER, S. (2004) *Fördert das Spielen in der Natur : Kindergärten in der Natur – Kindergärten in die Natur?* [online] Fribourg: Universität Fribourg, (19 s.). Absolventská práce. Institut für Psychologie, Universität Fribourg (CH). [cit. 2012-5-12] Dostupné z WWW: <<http://www.waldkindergarten.ch/downloads/lizenziatsarbeitkindergaertenindernatur.pdf>>.

ROBERTSON, Juliet (2008). I ur och skur - “rain or shine”: Swedish Forest School [online].[cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.friluftsfamjandet.se/c/document_library/get_file?folderId=39265&name=DLFE-5521.pdf>.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. 48 s. [cit. 2012-10-11]. ISBN 80-87000-00-5: Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>

Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky [online].[cit 2012-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/strategie-vzdelavani-pro-udrzitelny-rozvoj-ceske-republiky>>

WILLIAMS-SIEGFREDSSEN, J. (2005) *The competent Child: developing children's skills and confidence using the outdoor environment: A Danish perspective*. [online] Paper presented at the British Educational Research Association Annual Conference 2005, University of Glamorgan. [cit. 2012-5-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/143308.doc>>

Summary

Forest kindergartens as an alternative to preschool education: comparative-historical study

A forest kindergarten is a type of preschool educational institution. The paper provides a theoretical background to the phenomenon of forest kindergartens, also including notes on education for sustainable development. A comparative-historical study reflects the birth and the development of forest kindergartens, which are an alternative concept worldwide. The paper deploys a meme map, a tool used by John Paull (Meme Maps, 2009), for configuring memes in time and space. In our context, the *meme* as an element of cultural transmission is the phenomenon of forest kindergartens. The present analysis demonstrates a chronological listing of selected events in Denmark, followed by a meme map populated by the following events: the birth event, gestational events and developmental events. The sectorial analysis and the presented conclusions are only a part of a complex study. Further meme maps and a narrative interview will follow to complete this work in progress.

Keywords: forest kindergarten, preschool education, education for sustainable development, comparative-historical study, meme map.

Vendula Soběslavská, Mgr. et Mgr.

Katedra primární pedagogiky

Poříčí 31, 603 00 Brno, Česká republika

e-mail: wendula.sobeslavska@gmail.com

mobil: 608 965 412